

LUNDS
UNIVERSITET

Vad händer när en text görs om till lättläst?

En analys av Region Skånes webbtexter

Svenska, Språk- och litteraturcentrum

Handledare: Anna W Gustafsson

Datum: 2018-08-27

Nike Velandar

Språkkonsultprogrammet

SVEK63 Examensarbete

Sammandrag

Denna uppsats undersöker originaltexter och deras motsvarande lättlästa texter på Region Skånes webbplats. Syftet är att se om det blir någon skillnad i innehållet, och om det blir någon skillnad i relationen mellan sändare och läsare när texterna görs om till lättläst. Jag kommer även undersöka om texterna korrelerar med det som Region Skåne har som mål med sin kommunikationspolicy, vilket står beskrivet i deras varumärkesguide. Materialet är valt från kategorin Vård och hälsa på Region Skånes webbplats. Texterna är tolv sammanlagt och kommer i analysen att höra ihop i par: sex originaltexter och deras motsvarande lättlästa version. Analysen av texterna görs med hjälp av Hellspong & Ledins textmodell om den interpersonella och ideationella strukturen. Resultatet av analysen visar att det blir skillnader mellan texterna när de görs om till lättläst. Viktig information försvinner i de lättlästa texterna och i relationen skapas distans mellan sändaren och läsaren av lättlästa texter. Därmed kan man förstå vikten av att ha någon yrkeskunnig, exempelvis en språkkonsult, som omarbetar texter.

Nyckelord: lättläst, funktionell grammatik, interpersonell struktur, ideationell struktur, Region Skåne

Innehållsförteckning

Sammandrag	2
1 Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställningar.....	5
1.2 Uppsatsens disposition.....	5
2 Bakgrund	7
2.1 Historik om lättläst i Sverige.....	7
2.2 Tidigare forskning om lättläst.....	7
2.3 Tidigare forskning om läsning och relation.....	10
2.4 Rekommendationer för lättläst.....	11
2.5 Region Skånes webbplats.....	11
2.6 Region Skånes varumärkesguide	12
3 Teori och metod.....	13
3.1 Den interpersonella strukturen	13
3.2 Den ideationella strukturen	15
4 Material.....	16
5 Textanalys.....	17
5.1 Analys av text 1 och 2 - Regler och rättigheter i vården: Startside	18
5.2 Analys av text 3 och 4 - Regler och rättigheter i vården: Sjukskrivning.....	20
5.3 Analys av text 5 och 6 - Regler och rättigheter i vården: Stöd och hjälpmedel.....	21
5.4 Analys av text 7 och 8 - Sök och hitta vård: HPV-vaccination	23
5.5 Analys av text 9 och 10 - Hälsa och livsstil: Startside	24
5.6 Analys av text 11 och 12 - Framtidens sjukvård: Startside	26
5.7 Sammanfattning av analysen av den interpersonella strukturen	27
5.8 Sammanfattning av analysen av den ideationella strukturen	28
5.9 Uppfyller texterna Region Skånes egna krav på sin kommunikation?.....	30
6 Slutdiskussion	32
6.1 Avslutande tankar om uppsatsen	32
Referenser	35
Tryckta källor.....	35
Elektroniska källor	35
Analyserat material	37
Bilaga: analyserade texter	39

1 Inledning

Enligt en studie från 2013 om vuxnas läsförmåga, har drygt 13% av den vuxna befolkningen i Sverige lässvårigheter (MTM 2018). Lässvårigheterna kan bero på faktorer som dyslexi, ADHD, neuropsykiatriska störningar, att man inte är van vid att läsa eller att svenska är ett andraspråk.

För att underlätta för personer med lässvårigheter kan man skriva *lättlästa* (LL) texter. Att tillhandahålla lättlästa texter är en demokratifråga då det är allas rätt att få tillgång till samma information. I Sverige finns *Myndigheten för tillgängliga medier* (MTM) som ger ut lättläst skönlitteratur och den lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR. MTM:s definition av *lättläst text* lyder: ”Text som är anpassad för personer med bristande läsförmåga.” (Rikstermbanken 2017).

Funka, är ett bolag som arbetar med tillgänglighet på webben (Funka 2018). Funka startade som ett ideellt projekt inom funktionshinderrörelsen, men sedan 2000 är de privatägda och har idag 80 % av Sveriges myndigheter som sina kunder. De senaste tolv åren har Funka skickat ut enkäter till organisationer inom den offentliga sektorn. Detta för att undersöka hur organisationerna arbetar för att alla i Sverige ska få tillgång till samhällsinformation. Den senaste enkäten var öppen 23 mars – 20 april 2018 och skickades ut till prenumeranter av Funkas nyhetsbrev. En av frågorna var: ”Skrivs texter på lättläst svenska?” (Funka 2018).

I enkäten var det 40 % procent som uppgav att de publicerar texter på lättläst svenska. I enkäten svarade 16 % att de också gör en utvärdering av förståelsen av de lättlästa texterna. Enkäten visade också att vilka som organisationerna ser som målgrupp har förändrats jämfört med tidigare år. Tidigare riktade sig texterna till personer som är ”läsovana”. Enligt den enkäten från 2018 vänder sig organisationerna främst till personer med kognitiva nedsättningar, därefter till nysvenskar (Funka 2018).

Det finns fler organisationer än MTM och Funka som arbetar inom området lättläst och lässvårigheter. *Vilja Förlag* och *Språktidningen* anordnar för tredje året i rad *Lättlästdagen* (Språktidningen 2018). Dagen är i första hand till för dem som arbetar med vuxna som inte har svenska som modersmål, men även för dem som ”arbetar med unga eller vuxna som har behov av lättläst eller som på andra sätt behöver stärkas i sin språkutveckling” (Språktidningen 2018). Att det finns ett stort behov av lättlästa texter är tydligt.

En organisation som bidrar med information till sina medborgare är Region Skåne som ansvarar för hälso- och sjukvården i Skåne. Informationen på Region Skånes webbplats är uppdelad i kategorier och underkategorier och vissa av dessa sidor har en lättläst version. På webbplatsen kan man bland annat ta del av information om vilket arbete regionen¹ utför och hur den styrs politiskt. Man kan också ta del av olika slags information om sjukvården, som vilken slags sjukvård man har rätt till och var den finns.

När man diskuterar lättlästa texter och hur de på bästa sätt ska utformas, så brukar man avse hur texterna ska se ut ur ett lexiogrammatisk perspektiv. Men man brukar inte diskutera om innehållet i texten eller relationen mellan sändare och läsare förändras i och med att texter görs om till lättläst. Försvinner något innehåll i den lättlästa texten? Förändras närhet och distans mellan sändare och läsaren i en lättläst text?

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att analysera om innehåll och relation förändras när texterna på Region Skånes webbplats görs om till lättlästa texter.

Mina frågeställningar är:

1. Förändras innehållet i texten?
2. Förändras relationen mellan sändaren och läsaren?

1.2 Uppsatsens disposition

Den här uppsatsen är disponerad på följande vis:

I kapitel 2 kommer en bakgrund som redogör för historiken om lättläst i Sverige, tidigare forskning samt rekommendationer för hur man skriver lättläst. Bakgrunden innehåller också information om Region Skånes webbplats och regionens varumärkesguide.

I kapitel 3 går jag igenom teori- och metoddelen. Teorin utgår från Michael Hallidays teori om funktionell grammatik. Metoden jag använder är Hellspong & Ledins textanalys, där jag använt mig av den interpersonella och den ideationella strukturen.

I kapitel 4 presenteras materialdelen där jag går igenom vilka texter från Region Skånes webbplats som kommer att analyseras.

---

¹ Region Skåne kommer härnäst även kallas för regionen.

I kapitel 5 görs textanalysen på en originaltext och dess motsvarande lättlästa text. I kapitlet finns avslutningsvis en sammanfattning av analysen av först den interpersonella strukturen och sedan den ideationella strukturen. Kapitlet avslutas med en analys om Region Skåne uppfyller sina egna krav på kommunikation, baserad på deras kommunikationspolicy.

I kapitel 6 kommer en slutdiskussion där jag går igenom mitt syfte, mina frågeställningar och vad resultaten får för påverkan för läsaren. Jag tar även upp några avslutande tankar om lättläst samt förslag på vidare forskning.

2 Bakgrund

Analysen kommer inte att undersöka om de lättlästa texterna uppfyller rekommendationerna för lättläst, men de kommer ändå gås igenom i bakgrundskapitlet. Detta eftersom de lättlästa texterna är grunden för uppsatsen. Historik om lättläst i Sverige och tidigare forskning om lättläst kommer också tas upp i detta kapitel. Information om Region Skånes webbplats och deras varumärkesguide är även med.

2.1 Historik om lättläst i Sverige

År 1968 samarbetade Skolöverstyrelsen med olika bokförlag för att kunna ge ut de första lättlästa böckerna, och 1984 gavs det första numret av 8 SIDOR ut. 1987 bildades *LL-stiftelsen* och det var den dåvarande regeringen som utsåg dess styrelse och fastställde stadgarna. Tio år senare övergår LL-stiftelsen till *Centrum för lättläst*. Vidare projekt är att man startar en lättläst-tjänst som bearbetar samhällsinformation till lättläst, och man ordnar kurser i hur man skriver lättläst. Ett tvärvetenskapligt forskarråd skapas och man ger ut skolmaterial (MTM 2018).

Centrum för lättläst upphör 2015, och istället tar *Myndigheten för tillgängliga medier* (MTM) över ansvaret för både LL-förlaget och utgivningen av 8 SIDOR. Lättläst-tjänsten upphör helt. MTM ansvarar idag för att: ”Informera och sprida kunskap om talböcker, punktskrift, lättläst litteratur och nyheter, taltidningar och läsnedsättning. Dessutom tillgängliggör MTM teckenspråkig litteratur och ger stöd till taltidningar.” (MTM 2018).

2.2 Tidigare forskning om lättläst

Kerstin Göransson gjorde en utvärdering av nyhetstidningen 8 SIDOR, i sin rapport *Att skriva lätt* (1986). Rapporten skrevs på uppdrag av regeringen för att se hur nyheter förmedlades till personer med intellektuell funktionsnedsättning. Syftet med denna undersökning var att se hur ett begåvningshandikapp kunde påverka läsförståelse. Vad gäller läsförståelse finns det tre övergripande faktorer som hela tiden samspelar och som påverkar hur man förstår en text: egenskaper hos individen, egenskaper hos läsmaterialet och den situation materialet läses i (Göransson 1986:51)

Rapportens resultat baserades på svar från slumpmässigt utvalda prenumeranter som blev uppringda och intervjuade om tidningen, samt vad som sades i gruppdiskussioner med personer med lindrigt begåvningshandikapp (Göransson 1986:34–49). Göransson (1986:51) skriver om gruppdiskussionerna: ”Syftet med diskussionerna var framför allt att söka belysa *hur* den begåvningshandikappade förstår snarare än *vad* han förstår.”

Göransson undersökte även layout och hur bilder samspelade med texten. Men om man bara tittar på resultaten av textförståelsen av nyhetsartiklarna visade de bland annat att det var viktigt att rubriker var entydiga och enkla och beskrev artikelns innehåll. Annars riskerade läsaren att missuppfatta informationen i en artikel, även om artikeln i sig var enkelt skriven (Göransson 1986:82). Mellanrubriker gjorde så läsaren trodde att en nyhetsartikel tog slut, och att det istället var en ny som började. Att förstå futurum kunde innebära svårigheter, förstår det om en händelse i tidningen tror man som läsare att det redan har hänt (Göransson 1986:83). Något som också kunde innebära svårigheter var orsakssamband där flera faktorer samverkade. En text var lättare att förstå om ”[...] den beskriver verkliga förhållanden än om den försöker beskriva orsakerna till att dessa förhållanden uppstått” (Göransson 1986:83).

Lundberg & Reichenberg skriver i *Vad är lättläst* (2008) om att lättläst utgår från samma principer som när man skriver klarspråk. När man skriver en text ska man utgå från läsarens behov. Huvudbudskapet ska vara tydligt liksom textstrukturen, och de logiska sambanden ska också vara tydliga (Lundberg & Reichenberg 2008:65). Vad gäller ordval ska man så långt som möjligt försöka välja enkla ord. Lundberg & Reichenberg beskriver skillnaden mellan klarspråk och lättläst: ”Något förenklat skulle man kunna säga att lättläst går lite längre än klarspråk när det gäller att förenkla. Språket blir mer renodlat, konkret och tydligt.” (Lundberg & Reichenberg 2008:65).

Att anpassa en text till lättläst är inte enkelt eftersom det finns många olika orsaker till lässvårigheter, och olika orsaker kräver olika anpassning till lättläst. En dyslektiker kan läsa en komplicerad text, men orden får inte vara för långa (Lundberg & Reichenberg 2008:17). En person med ADHD, som har svårt att koncentrera sig, behöver korta och luftiga texter (Lundberg & Reichenberg 2008:18). Studier visar att högfungerande personer med autism eller Asperger har ganska lätt för att förstå faktatexter, information och instruktioner. Det som är problemet för denna grupp är skönlitterär läsning, där man måste kunna leva sig in i hur andra reagerar och tänker i vissa situationer, och hur andra upplever känslor och dilemman (Lundberg & Reichenberg 2008:19). Om man har en utvecklingsstörning kan lässvårigheten ligga i att ordförrådet, speciellt vad gäller abstrakta ord, inte är så utvecklat.

Långa meningar kan också vara svåra att läsa eftersom arbetsminnet är begränsat (Lundberg & Reichenberg 2008:19). För denna grupp underlättar det om det är en röd tråd i texten som tydligt kopplar ihop orden med varandra (Lundberg & Reichenberg 2008:20).

För en teckenspråkstalare är svenska ett andraspråk, eftersom teckenspråket har sin egen grammatik, sitt eget ordförråd och sin egen ordföljd. Därför blir det dubbla svårigheter för en teckenspråkstalare då de både ska läsa på ett andraspråk och kunna förstå det speciella språk som exempelvis samhällsvetenskapen innebär (Lundberg & Reichenberg 2008:23).

En person med invandrabakgrund kan ganska snabbt lära sig att avkoda svenska i skrift. Problemen ligger oftast i ordförståelse, meningsbyggnad och att kunna förstå metaforer och ordspråk (Lundberg & Reichenberg 2008:25). Forskarna är oeniga om man ska förenkla texterna för dessa läsare, eller inte. Risker är att en förenkling fördröjer inläringen av svenska. En annan risk är att om man förenklar ordförråd och grammatik kan det bli svårt för de personerna när de sen träffar på texter som inte alls är förenklade, vilket oftast är fallet i en språklig verklighet (Lundberg & Reichenberg 2008:25).

Forsberg skrev 2012 en magisteruppsats med titeln *Myndigheten, texten och läsaren. Myndighetsinformation i lättläst version*. Sex lättlästa myndighetstexter från sex olika myndigheter jämfördes med normalversionerna. Textanalysen gjordes genom en diskursanalys där Forsberg tittade både på text, diskurs och social praktik för att se vilka krav som ställs på en läsare. Eftersom uppsatsen handlar om myndighetstexter ska texterna först vara klarspråksanpassade och efter det omarbetade till en lättläst version.

Forsberg (2012:53) kunde i sin analys se att de lättlästa texterna följde de rekommendationer som finns när det gäller exempelvis radlängd, LIX-värde och ordvariation. Men rekommendationerna följdes inte om man tittade på exempelvis textlängd och genomsnittlig meningslängd vilket istället gjorde texten svårare att läsa. Detta beror på det faktum att en lättläst text blir lättare att läsa om den innehåller mer förklaringar. Samtidigt gör mer förklaringar så att både text- och meningslängd ökar (Lundberg & Reichenberg 2008 se Forsberg 2012:63) De lättlästa texterna hade många bisatser vilket gör dem mer svårlästa medan texterna å andra sidan hade tydligare textbindning vilket är en rekommendation när man skriver lättläst (Forsberg 2012:54).

Forsberg kommer i sin uppsats fram till slutsatsen att de lättlästa texterna både är lättare och svårare att läsa än de normala versionerna av texterna. Forsberg (2012:54) formulerar problemet med att försöka skriva lättläst: "En lättläst text som tar hänsyn till många olika läsares behov blir inte lättläst i sin helhet för någon."

2.3 Tidigare forskning om läsning och relation

I sin avhandling om lärobokstexter refererar Reichenberg (2000:3) till andra undersökningar som visar att andraspråkselever i allmänhet har svårare att förstå innehållet i en text skriven på andraspråket, jämfört med förstaspråkselever. Andraspråkselever har också svårare att tillgodogöra sig vad som står i en lärobok. En annan svårighet för andraspråkselever kan vara att de inte har ett tillräckligt stort ordförråd. De kan också ha svårt för abstrakta begrepp och grammatiska strukturer, två saker som är vanligt förekommande i läroböcker (Reichenberg 2000:3).

Studier utomlands har visat att man som skribent kan hjälpa till med läsförståelsen genom att använda sig av *koherens* och *röst* (Reichenberg 2000:5). Reichenberg var den första i Sverige att genomföra en liknande studie, och hon valde i sin studie att fokusera på *kausaltitet* och *röst* (Reichenberg 2000:69).

När man ger en text röst kan man använda sig av *activity*, *orality* och *connectivity*. Activity betyder att man genom att använda sig av verb som betecknar konkreta handlingar gör texten mer dynamisk. Som skribent undviker man passiver, satsförkortningar och obestämda eller vaga subjekt (Reichenberg 2000:54). Med orality menas att man skriver talspråkligt, använder sig av vanliga ord och skriver dialogiskt. Med connectivity skapar man en närhet mellan läsaren och texten. Detta genom att man gör författaren synlig i texten, och att man tydliggör relationer mellan personerna i texten och drar slutsatser om samband mellan olika händelser (Reichenberg 2000:54).

Reichenberg använde sig i sin studie av två originaltexter från läroböcker: en i historia och en i samhällsvetenskap. Båda texterna ombearbetades till tre nya versioner, där Reichenberg använde sig av variablerna röst och kausalitet i olika grader. Elevgrupper med förstaspråks- och andraspråkselever i årskurs 7, fick sedan läsa de olika versionerna. Studien visade att genom att lägga till röst i en text eller en kombination av röst och kausalitet, så minskade skillnaderna i läsförståelse mellan de båda grupperna. Andraspråkselever skulle därmed kunna nå upp till nästan samma nivå av läsförståelse som en förstaspråkselev genom att man lägger till variablerna röst och kausalitet i lärobokstexter (Reichenberg 2000:157).

Med denna studie är Reichenberg inne på en interpersonell dimension. Hur texten kan skapa en relation med läsaren, vilket jag delvis vill undersöka i denna uppsats.

Ingen tidigare forskning har dock gjorts på det som är syftet med just denna uppsats. Det vill säga, om innehållet eller relationen mellan sändare och läsare förändras när texter görs om till lättläst.

2.4 Rekommendationer för lättläst

Sundin skriver i *Lättläst – så funkar det* (2007) om vad man kan tänka på när man skriver lättlästa texter. Nedan följer ett urval av Sundins rekommendationer.

Den som läser har kanske inte så mycket förkunskaper om ämnet, men ska trots det kunna förstå texten ändå. Som skribent ska man därför undvika att skriva onödiga och svåra ord. En läsare ska inte behöva läsa mellan raderna och försöka gissa sig till vad som menas, utan allt ska vara uttalat i texten (Sundin 2007:88).

En lättläst text behöver nödvändigtvis inte vara kort. Ibland behövs förklaringar vilket gör texten längre, men undvik att ha med för långa och detaljerade förklaringar (Sundin 2007:90).

Det ska finnas en tydlig avsändare, men undvik att inleda brödtexten med vem som är avsändaren. I inledningen ska det istället stå en kort sammanfattning om vad textens viktigaste budskap är (Sundin 2007:93). En huvudrubrik är till för att läsaren ska förstå vad som är textens viktigaste budskap. Rubriken är också till för att läsaren ska förstå vad resten av texten handlar om, så man ska hellre skriva en längre rubrik än att försöka göra den så kort som möjligt (Sundin 2007:100).

Försök inte få med för mycket information i texten. Skriv om texten till lättläst och se sen efter om det finns onödig information som inte behöver vara med (Sundin 2007:106).

För att texten inte ska upplevas som hackig, behövs det en röd tråd genom texten. Dela upp texten i korta stycken som binds ihop med varandra genom ord och meningar för att skapa en bra lässtruktur. En annan lässtruktur som fungerar bra är att ha en kronologisk disposition (Sundin 2007:119). Använd många sambandsord för att binda ihop meningar och stycken och för att få texten att flyta på bra (Sundin 2007:125). Något som alltid är viktig för en läsare är att förstå hur olika saker i en text hänger ihop. Man ska därför tänka på att läsaren ska förstå orsak och verkan tydligt (Sundin 2007:127).

2.5 Region Skånes webbplats

På Region Skånes startsida finns följande menyflikar:

- Hem
- Vård och hälsa
- Jobba hos oss
- Politik och demokrati
- Detta gör Region Skåne
- Kontakt

Var och en av dessa flikar har underkategorier för vidare läsning, och vissa av texterna har en lättläst version. Man kan komma till de lättlästa texterna på två olika sätt. Ett sätt är att man överst på startsidan klickar på ”LL”-symbolen. Det andra sättet är att man går in på en originaltext och ser efter om det finns en ”LL”-symbol ovanför texten, för alla texter finns inte i en lättläst version.

2.6 Region Skånes varumärkesguide

Region Skåne har en varumärkesguide där det bland annat finns riktlinjer för både intern och extern kommunikation, och hur Region Skåne vill framställa sig i kontakten med invånarna. I delen som handlar om Region Skånes varumärkespolicy kan man läsa om *Region Skånes identitet och önskade position*. Externt vill man ha en *relation* som innefattar: *ömsesidig respekt, tillit, öppenhet och tydlighet* (Region Skåne 2018).

Under kommunikationspolicyn står att läsa att både den interna och externa kommunikationen ska vara: *tydlig, tillgänglig, trovärdig och tilltalande*. I samma policy, under rubriken *Målgrupper*, står det:

Region Skåne har ett ansvar att kommunicera med många olika målgrupper, både människor i Skåne och med omvärlden. Vi känner till vilka våra målgrupper är och är införstådda med deras behov och förutsättningar (Region Skåne 2018).

Jag ska i min uppsats också undersöka om målen i kommunikationspolicyn korrelerar med vad som står i texterna på webbplatsen.

3 Teori och metod

Denna analys har sin grund i Michael Hallidays teori om funktionell grammatik.

Grammatiken skapar funktion eftersom människan med hjälp av språket skapar betydelse i kommunikation med andra (Holmberg & Karlsson 2006:18), så här är det inte formen som har betydelse. Med språket menas inte bara det talade språket, utan även texter (Holmberg & Karlsson 2006:11). Den funktionella grammatiken handlar enligt Holmberg och Karlsson om: ” [...] vad det är att vara människa”. Hur vi förhåller oss till varandra och skapar en meningsfull verklighet med hjälp av grammatiken (Holmberg & Karlsson 2006:12). Enligt funktionell grammatik har språket tre grundläggande funktioner (Holmberg & Karlsson 2006:18):

1. Hur vi söker kontakt och förhåller oss till andra – *den interpersonella funktionen*.
2. Hur vi beskriver våra erfarenheter av världen – *den ideationella funktionen*.
3. Hur vi ordnar informationen vi förmedlar och skapar samband – *den textuella funktionen*.

Hellspong & Ledin skriver i *Vägar genom texten* (1997) om hur man kan använda dessa funktioner för textanalys. I denna uppsats kommer funktion ett och två att användas. Den interpersonella funktionen kallas i Hellspong & Ledins textanalys för den interpersonella strukturen, och den ideationella funktionen kallas för den ideationella strukturen.

3.1 Den interpersonella strukturen

Den interpersonella strukturen handlar om textens relation mellan sändare och mottagare (Hellspong & Ledin 1997:158). Enligt Hellspong & Ledin skapar texten ett mönster i samspelet med en läsare. Hur framstår texten för den som läser den? Vad visar texten med sitt språk?

Hur en text tas emot beror helt på läsaren. Tilltalar texten oss för att den har information vi vill ha eller säger den något vi vill värja oss mot, som reklam? Hur kan texten skapa sociala band med läsaren? Verkar den förtrolig fast man inte känner avsändaren? Intar texten en speciell hållning i ett visst ämne? Vad vill texten med sitt budskap? (Hellspong & Ledin 1997:158).

I den interpersonella strukturen finns tre viktiga inslag: *språkhandlingar*, *attityder* och *ramar* (Hellspång & Ledin 1997:158). En *språkhandling* gör det den säger. En sändare kan bland annat: fråga, svara, varna, förneka, påstå, erbjuda, förklara, klandra, upplysa och konstatera. Språkhandlingar delas upp i *allmänna* och *speciella*. Till de allmänna språkhandlingarna hör påstående, fråga, uppmaning, interjektion eller utrop (Hellspång & Ledin 1997:61). En språkhandling kan vara *positiv* eller *negativ*. Med en positiv språkhandling kan man skapa närhet till mottagaren genom att ge komplimanger och komma med erbjudanden (Hellspång & Ledin 1997:65).

Med *attityder* visar en sändare vad de tänker eller tycker och känner i olika frågor, vilket har stor betydelse i en relation (Hellspång & Ledin 1997:169). Attityder kan visa sig i form av *värdeord*. Med värdeorden kan sändaren visa gillande eller uppskattning, eller ogillande och avståndstagande. Ett av värdeordens viktigaste uppgifter är att skapa samhörighet i en relation (Hellspång & Ledin 1997:170). Melin (2009:65) skriver att ett värdeord som visar betydelse kallas för ett *värdeladdat begrepp*. Det är läsarens egna inställning som avgör om ett sådant ord är positivt eller negativt, men det finns ändå ord som har samma värderingar för de flesta av oss. *Utbildning* och *framsteg* skulle de flesta tycka är positiva ord och *sjukdom* och *arbetslöshet* negativa ord.

Attityder kan även visas genom *understrykningar* och *garderingar* (Hellspång & Ledin 1997:171). Med en understrykning visar sändaren att den är säker på sin sak. Med en gardering säger sändaren att man inte är helt säker på sin sak. Detta ger mottagaren ett visst handlingsutrymme där hen får en möjlighet att opponera sig.

Ramar skapas genom att en läsare förstår vilken situation det är som avses genom kommunikationen (Hellspång & Ledin 1997:172). Inom ramarna finns *tilltal* och *omtal* i texten (Hellspång & Ledin 1997:174). Med tilltal riktar sändaren sig direkt till läsaren och signalerar att man vill skapa förtroelighet och förtroende, vilket också skapar *närhet*. Ett direkt tilltal kan också få en läsare mer engagerad i det den läser. Omtal är när personer omnämns som subjekt vilket istället skapar *distans* mellan sändare och läsare (Hellspång & Ledin 1997:179–182). Även en språkhandling kan skapa närhet eller distans. Ett påstående som bara ger information skapar inte så mycket närhet till skillnad mot för ett erbjudande.

3.2 Den ideationella strukturen

Den ideationella strukturen handlar om innehållet i en text och vad innehållet säger om vår värld, i och med det som yttras i texten (Hellspong & Ledin 1997:115). Genom att analysera den ideationella strukturen kan man se vad som skiljer texter åt innehållsligt. I den ideationella strukturen finns *tema* och *propositioner*.

Tema är det som texten handlar om. För att komma fram till svaret om vad temat är, kan man enligt Hellspong & Ledin ställa sig frågan: ”Vad handlar texten om, här eller i stort?” (Hellspong & Ledin 1997:118). *Propositioner* är påståenden om temat (Hellspong & Ledin 1997:122). En proposition kan stå för något som är sannolikt, behövt eller rena fakta. Skillnaderna mellan dessa skapar man med hjälp av *modalitet*. Sannolik modalitet kan uttryckas med orden *kanske* och *troligen*. Behövlig modalitet med orden *måste* och *behöver*. Med modalitet kan en sändare både signalera makt eller en valmöjlighet för en läsare (Hellspong & Ledin 1997:151). En annan modalitet är förpliktelse. Med olika grad av förpliktelse kan en sändare uppmana en läsare att mer eller mindre lyda en uppmaning (Holmberg & Karlsson 2006:63).

4 Material

Analysen i denna uppsats kommer göras på originaltexter och deras motsvarande lättlästa text som finns under fliken *Vård och hälsa* på Region Skånes startsida. Anledningen till detta urval är att man i första hand antagligen går in på Region Skånes webbplats för att söka information som handlar om vård.

Under fliken *Vård och hälsa*, finns följande ämneskategorier: *Sök och hitta vård, Tandvård, Regler och rättigheter i vården, Hälsa och livsstil, Framtidens sjukvård, E-tjänster i vården* och *Vårt uppdrag inom hälsa- och sjukvård*.

Alla texter under *Vård och hälsa* har inte en lättläst version, så urvalet är baserat på de som finns. Jag har valt ut texter från fyra olika kategorier för att få lite spridning på innehållet, och jag har också valt texter som är olika långa. Sammanlagt blir det tolv olika texter som analyseras: sex originaltexter och deras motsvarande lättlästa texter. Jag har därmed valt att göra en kvalitativ studie. Eventuella länkar i texterna är inte med i analysen då de inte har med uppsatsens syfte att göra. De texter jag ska analysera är:

- Under Regler och rättigheter i vården:
  - Startside
  - Sjukskrivning
  - Stöd och hjälpmedel
- Under Sök och hitta vård:
  - HPV-Vaccination – som ligger under huvudrubriken Vaccination
- Under Hälsa och livsstil:
  - Startside
- Under Framtidens sjukvård:
  - Startside

5 Textanalys

Analysen görs på tolv texter som hör ihop i sex par: en originaltext och en lättläst text. Jag kommer att analysera ett textpar i taget och undersöka hur de skiljer sig åt, både vad gäller den interpersonella och ideationella strukturen.

Alla texter finns som bilagor där ojämn siffra motsvarar en originaltext och jämn siffra motsvarar en lättläst text:

- Text 1 och 2: Regler och rättigheter i vården
- Text 3 och 4: Sjukskrivning
- Text 5 och 6: Stöd och hjälpmedel
- Text 7 och 8: HPV-vaccination
- Text 9 och 10: Hälsa och livsstil
- Text 11 och 12: Framtidens sjukvård

Det jag ska undersöka är om det blir skillnad i relationen mellan sändare och läsare när man gör om en originaltext till en lättläst genom att analysera språkhandlingar, värdeord, understrykningar och garderingar, tilltal och omtal, närhet och distans. Jag kommer även att analysera om texterna skiljer sig åt innehållsligt, det vill säga temat för texterna.

Jag har i analysen tittat på hela texterna, men jag kommer inte att skriva om allt jag hittar i analysen. Jag har istället fokuserat på det som gör största skillnad i jämförelsen mellan de olika texterna vad gäller innehåll och relation. Jag kommer därför heller inte använda alla begrepp jag redovisat för under teori och metod i varje textpar, utan välja ut det som visar på störst skillnad när man jämför texterna.

Rubrikerna i analyserna baseras på huvudrubriken i originaltexten. För att se rubrikerna i de lättlästa texterna, se textbilagorna. Rubrikerna är medräknade i ordantalet som jag redovisar för i analysen.

Om jag i analysen hänvisar till en text (exempelvis *se text 4*) så finns alla texter som bilagor i slutet.

Vad gäller metodkritik vill jag säga att det i textanalys finns en viss tolkningsgrad, och det finns säkert fler sätt att tolka mina fynd på. Denna textanalys är min tolkning av det jag sett, och kommit fram till.

5.1 Analys av text 1 och 2 - Regler och rättigheter i vården: Startside

Originaltexten handlar om de bestämmelser som finns i hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och patientsäkerhetslagen (PLS). Originaltexten innehåller 111 ord. Den lättlästa texten 22 ord. I dessa texter är det mest intressanta skillnaderna mellan *tilltal och omtal, språkhandlingar* och vad *temat* fokuserar på.

I originaltexten är det ett blandat *tilltal* och *omtalt*:

- (1) Som **patient** i Skåne har **du** rätt till en jämlik, trygg och säker vård.
- (2) **Dina** rättigheter i vården [...]
- (3) [...] **alla människor i Sverige** ska få en god och säker vård på lika villkor.

I exempel (1) både omtalas läsaren som *patient* och tilltalas med ett *du*-tilltal. Med detta skapas både distans och närhet i samma mening. I exempel (2) skapar man återigen närhet genom att skriva om *dina rättigheter* för att sedan vidga texten till att innefatta *alla människor i Sverige* (exempel 3). Omtalet i exempel (3) beror antagligen på att det handlar om lagar och rättigheter som innefattar alla medborgare, vilket gör man inte behöver inte vara så specifik i tilltalet. Man tar också upp att det finns *regionala bestämmelser* i exempel (4), vilket också gör omtalet i exempel (3) naturligt då regionen inte säkert kan säga vad som gäller för vem, och var.

- (4) Utöver den nationella lagstiftningen finns **regionala bestämmelser**, till exempel kring hur mycket ett besök i vården kostar.

Trots blandningen av tilltal och omtal i originaltexten, kanske man som läsare inte tänker på skillnaderna mellan distans och närhet. Detta eftersom man som läsare kanske inte behöver använda sig av någon av lagarna eller ens tänker på att de finns, vilket gör det lite opersonligt. Det är mer nyttig information som är bra att veta. I den lättlästa texten, som är betydligt kortare än originaltexten, finns ett tilltal. Se exempel (5):

- (5) **Du** har rätt till en jämlik, trygg och säker vård.

Att det bara finns ett tilltal, och inget omtal, i den lättlästa texten beror på att texten bara består av två meningar. Därför går det inte att göra någon större jämförelse mellan omtal och tilltal i texterna, bara konstatera att det är stor skillnad mellan dem.

I originaltexten finns flera *språkhandlingar* i form av upplysningar om hur en jämlik, trygg och säker vård ska uppnås (exempel 1). Detta genom att berätta om vad HSL och PSL innebär. Se exempel (6), (7) och (8):

- (6) Hälso- och sjukvårdslagen handlar om hur vården i Sverige ska organiseras och bedrivs.
- (7) Den utgår från grundtanken att alla människor i Sverige ska få en god och säker vård på lika villkor.
- (8) Patientsäkerhetslagen handlar om Region Skånes och andra vårdgivares ansvar att se till att vården bedrivs säkert och om patientens möjligheter att anmäla fel i vården.

I den lättlästa texten (exempel 5) finns samma påstående som i originaltexten. Däremot får läsaren ingen information om hur en jämlik, trygg och säker vård ska uppnås. Bara ett påstående om varför hen har rätt till det. Se exempel (9):

- (9) Det står i hälso- och sjukvårdslagen och i patientsäkerhets-lagen.

I exempel (6), (7) och (8) skapar sändaren närhet till sin läsare genom att ge upplysningar om vad lagarna innebär, medan det i exempel (9) bara är ett påstående till för att ge information vilket skapar distans mellan sändare och läsare. Vill läsaren av den lättlästa texten få reda på vad HSL och PSL-lagarna innebär, är det upp till läsaren själv att ta reda på den informationen.

Eftersom den lättlästa texten är mycket kortare än originaltexten påverkas innehållet till att innehålla mindre information. Därmed blir det också skillnad mellan vilket *tema* det finns i texterna. Att temat är olika för de båda texterna kan man också se i rubrikerna. Exempel (10) visar rubriken för originaltexten:

- (10) Regler och rättigheter i vården.

Exempel (11) visar rubriken i den lättlästa texten. Rubriken säger inget om vilka regler som finns i vården vilket blir missvisande då det är skillnad mellan regler och rättigheter.

- (11) Rättigheter i vården.

En rättighet som står i originaltexten, men inte i den lättlästa, är informationen i exempel (12):

(12)[...] patientens möjligheter att anmäla fel i vården.

Man skapar en närhet till läsaren i originaltexten genom att man ger viktiga upplysningar och inte bara information, som i den lättlästa texten. Den som läser originaltexten får också mer innehåll i form av dessa upplysningar.

5.2 Analys av text 3 och 4 - Regler och rättigheter i vården: Sjukskrivning

Originaltexten handlar om vad som händer under och efter en sjukskrivning. Originaltexten innehåller 109 ord. Den lättlästa texten 217 ord. I dessa texter är det mest intressanta skillnaderna mellan *tilltal och omtal, språkhandlingar* och vad *temat* fokuserar på.

Originaltexten har ett *tilltal* som visar på närhet mellan sändare och läsare, som i exempel (13), (14) och (15):

(13) Sjukskrivning är en viktig del av **din** behandling.

(14) Blir **du** sjukskriven [...]

(15) [...] anpassad efter **dina** behov, **din** funktionsförmåga [...]

I den lättlästa texten *omtalar* istället den sjukskrivne:

(16) Region Skåne vill inte att **någon** ska sjukskriva sig i onödan. **Den** som är sjukskriven [...]

(17) Sjukskrivningen är anpassad efter **individ** och det ska finnas en tydlig plan för hur **personen** ska kunna börja arbeta igen.

I och med omtalet (i exempel 16 och 17) verkar det som om Region Skåne i den lättlästa texten tar avstånd från den som är sjukskriven genom det distanserade omtalet.

Det finns en *språkhandling* i form av ett påstående i den lättlästa texten, som inte har någon motsvarighet i originaltexten:

(18) Den som är sjukskriven riskerar att hamna utanför det sociala livet, få för lite pengar och bli deprimerad.

I exempel (18) finns ord som kan tolkas som *negativa värdeord: hamna utanför det sociala livet, få för lite pengar, bli deprimerad*. I exemplet använder sig Region Skåne av en *gardering* i form av *riskerar*. Men man räknar inte bara upp en risk utan tre risker, som om

alla tre skulle kunna drabba den som är sjukskriven. I och med uppräknandet av riskerna vill regionen visa vilka negativa effekter en sjukskrivning skulle kunna få. Även om det är en gardering, som visar att regionen inte är säker på att det detta händer om man blir sjukskriven, har man ändå valt ut tre specifika risker. Så även om det är en gardering är det samtidigt ett påstående då det är så specifikt.

I originaltexten finns en *understrykning* i och med ordet *viktig* (exempel 19):

(19) Sjukskrivning är en **viktig** del av din behandling.

Att vara sjukskriven när man är sjuk är alltså viktigt för att man ska kunna bli bättre. I den lättlästa texten finns en rubrik som heter *Snabb behandling*. I brödtexten under rubriken står en mening (exempel 20) där det låter som om sjukskrivning inte är ett alternativ:

(20) Målet är att du ska kunna börja arbeta igen eller inte behöva bli sjukskriven.

Att få snabb behandling är något som är positivt. Men att målet är att börja arbeta igen eller inte behöva bli sjukskriven låter inte så positivt, ifall man nu faktiskt behöver vara sjukskriven.

Tittar man på *tema* finns det information i den lättlästa texten som inte finns i originaltexten, som att det finns en rehabiliteringsgaranti och att man kan få kultur på recept samt olika slags terapier vid psykisk ohälsa (se text 4). Det blir också skillnad i temat när det i originaltexten framstår som om sjukskrivning är något bra medan det i den lättlästa texten verkar som att man helst inte borde vara sjukskriven.

5.3 Analys av text 5 och 6 - Regler och rättigheter i vården: Stöd och hjälpmedel

Originaltexten handlar om vilka slags hjälpmedel som finns om man har behov av det, och hur och var man ansöker om det. Originaltexten innehåller 294 ord. Den lättlästa texten 236 ord. I dessa texter är det mest intressanta skillnaderna mellan *språkhandlingar*, *modalitet* och vad *temat* fokuserar på.

I originaltexten kan man se en *språkhandling* i form av ett påstående (exempel 21) som man förändrat i den lättlästa texten (exempel 22).

(21) **Om du har en funktionsnedsättning kan du ha behov av hjälpmedel** för att klara det dagliga livet.

(22) **Om du har en funktions-nedsättning kan du få hjälpmedel** för att klara det dagliga livet.

Båda exemplen är ett erbjudande vilket gör det till en positiv språkhandling. Men exempel (21) visar att det är sannolikt, men inte nödvändigt, att man behöver hjälpmedel om man har en funktionsnedsättning. I exempel (22) är det istället ett antagande att man behöver hjälpmedel om man har en funktionsnedsättning.

Man kan se skillnad på modaliteten som handlar om betalning av en besöksavgift för att prova ut hjälpmedel. Exempel (23) från originaltexten visar en medelhög grad av förpliktelse, medan exempel (24) från den lättlästa texten visar på en hög grad av förpliktelse.

(23) [...] **betalar du** en besöksavgift [...]

(24) **Du ska betala** en besöksavgift [...]

Modaliteten i exempel (24) gör det till ett krav, där sändaren uttrycker ett visst maktövertag genom att uttrycka en hög förpliktelse i och med ordet *ska*.

Vad gäller *tema* skiljer sig texterna åt innehållsligt. Den sista rubriken i den lättlästa texten är *Hjälpmedel på arbetsplatsen* (se text 6), medan den sista rubriken i originaltexten är *Råd och stöd enligt LSS* (se text 5). Ingen av den information som står under dessa rubriker återfinns i den andra texten så olika information, som verkar viktig för en läsare, förekommer i båda texterna.

En annan skillnad är hur Region Skåne uttrycker sig när de ska beskriva hur man kan vara hjälpt av de olika hjälpmedel som finns. Exempel (25) är från originaltexten och (26) från den lättlästa.

(25) [...] sköta **personlig hygien** [...]

(26) [...] ska kunna **tvätta dig** [...]

Begreppet *personlig hygien* handlar om så mycket annat än att bara *tvätta sig*, vilket gör det märkligt när Region Skåne väljer att göra skillnad på de två sakerna i texterna. Personlig hygien är dessutom ett vanligt begrepp inom det här ämnesområdet, varför det borde kunnat stå kvar.

5.4 Analys av text 7 och 8 - Sök och hitta vård: HPV-vaccination

Originaltexten handlar om vem som ska vaccinera sig, var man kan vaccinera sig och upp till vilken ålder. Det står också varför det är viktigt att man vaccinerar sig. Originaltexten innehåller 114 ord. Den lättlästa texten 60 ord. I dessa texter är det mest intressanta skillnaderna mellan *tema* och *understrykningar*.

I originaltexten står:

(27) HPV-vaccination ger, tillsammans med cellprov, **ett ökat skydd** mot livmoderhalscancer.

I den lättlästa texten kan man läsa om vaccinationen att den:

(28) [...] **skyddar** mot virus som kan leda till cell-förändringar [...]

Det finns några viktiga skillnader i *temat* mellan texterna. Det är skillnad på graderingarna i hur mycket vaccinationen skyddar mot livmoderhalscancer. I exempel (27) ger vaccinationen ett *ökat skydd* och i exempel (28) står det att den *skyddar*. I exempel (27) står också att man ska kombinera HPV-vaccinationen med cellprov, vilket inte står med i den lättlästa texten. En annan skillnad i *temat* är att det i den lättlästa texten endast är en huvudrubrik och den riktar sig bara mot flickor: *HPV-vaccination för flickor* (se text 8). I originaltexten finns en mellanrubrik som lyder: *Äldre tjejer och killar* (se text 7). Så HPV-vaccinationen berör inte längre samma personer i den lättlästa texten då äldre tjejer och killar inte längre förekommer som objekt.

I originaltexten ger regionen information som kan vara bra att veta (exempel 29). Att vaccination och cellprov tillsammans ger ett ökat skydd:

(29) Nu och i framtiden.

En *understrykning* om att det är *viktigt* att ta alla sprutor (exempel 30) står inte med i den lättlästa texten. Därmed är det viktig information som den som läser den lättlästa texten inte får om man ser till exempel (27), (29) och (30).

(30) Har du påbörjat en vaccination är det **viktigt** att ta alla sprutorna.

I och med understrykningen i exempel (30) säger Region Skåne att det är säkra på sin sak. Det blir därför också en skillnad i relationen då de som läser originaltexten får en förmån i och med att de får säkra fakta om HPV-vaccination.

5.5 Analys av text 9 och 10 - Hälsa och livsstil: Startside

Originaltexten handlar om vilka förebyggande insatser för god och jämställd hälsa som Region Skåne arbetar med. Originaltexten innehåller 297 ord. Den lättlästa texten 77 ord. I dessa texter är det mest intressanta skillnaderna mellan *språkhandlingar*, *värdeord* och vad *temat* fokuserar på.

Exemplen (31), (32) och (33) från originaltexten är alla positiva språkhandlingarna då de är försäkringar från Region Skånes sida om hur man ska uppnå god hälsa hos sina medborgare.

(31) Med förebyggande insatser kan vi uppnå en mer jämställd och jämlik hälsa hos skåningarna.

(32) Arbetet skapar förutsättningar för en god hälsa på lika villkor och bidrar därmed till utveckling, tillväxt och välfärd i regionen.

(33) Vi arbetar också för en god sexuell och reproduktiv hälsa för hela befolkningen i Skåne oberoende av kön, ålder, sexuell läggning, social, etnisk eller kulturell bakgrund.

I och med försäkringarna visar regionen hur de arbetar på olika sätt för att främja hälsa, men även hur hälsan kan påverka Skåne positivt i förlängningen i och med *utveckling*, *tillväxt* och *välfärd* (exempel 32). I den lättlästa texten finns också en försäkran (exempel 34) men den är lite vagare då den inte förklarar hur regionen arbetar och vilka större mål de har.

(34) Region Skåne arbetar för att du som bor i Skåne ska ha bra hälsa och slippa bli sjuk.

I originaltexten finns flera *positiva värdeord* (exempel 35, 36, 37 och 38).

(35) [...] **förebyggande** insatser [...]

(36) [...] **jämställd** och **jämlik** hälsa [...]

(37) [...] **satsningar** på att göra patienter rökfria inför operation [...]

(38) [...] bidrar därmed till **utveckling, tillväxt** och **välfärd** i regionen.

I den lättlästa texten finns det ett påstående (exempel 39) om att det i Skåne är:

(39) [...] många som röker och har övervikt.

Även om rökning och övervikt i sig inte är *negativt laddade värdeord* kanske de läsare som röker och är överviktiga uppfattar de som negativa och tar illa vid sig, eftersom texten handlar om hälsa. Påståendet i exempel (39) är dessutom lite vagt, för hur många är många? Det blir också ett generellt utpekande i form av *många* skåningar.

I den lättlästa texten finns en *språkhandling* i form av en indirekt uppmaning till skåningar om att de kan hålla sig friskare om de inte röker och är överviktiga (exempel 40).

(40) Därför arbetar Region Skåne för att rökning och övervikt ska minska så att de som bor i Skåne ska hålla sig friskare.

Påståendet att det är många som i Skåne som röker och har övervikt förekommer två gånger i den lättlästa texten vilket gör att det känns som om Region Skåne tycker att det är ett stort problem. Återigen kan de läsare som röker och är överviktiga ta illa vid sig då det blir ett utpekande som säger att man är sjuk om man röker och är överviktig. Det är också ett påstående där det låter som om bara rökning och övervikt är orsaken till att människor är sjuka.

Sett till *tema* så skiljer sig både innehåll och huvudrubriker åt. I originaltexten är huvudrubriken *Hälsa och livsstil* (se text 9) och i den lättlästa texten *Hälsa* (se text 10). Varför rubrikerna skiljer sig åt har att göra med innehållet. I originaltexten finns bland annat en länk till en poddserie som heter *Ta hand om dig*. Länken finns inte med i den lättlästa texten vilket gör att en lättlästläsare därmed går miste om viktig informationen om hälsa och livsstil. I exempel (41) beskriver regionen vad poddserien tar upp:

(41) I de olika avsnitten diskuteras vanor kring solning, alkohol, kost, fysisk aktivitet, och rökning. Dessa vanor har ofta en direkt koppling till våra stora folksjukdomar. Till de stora folksjukdomarna räknas bland annat hjärt- och kärlsjukdomar, psykisk ohälsa, tumörsjukdomar och allergier.

5.6 Analys av text 11 och 12 - Framtidens sjukvård: Start sida

Originaltexten handlar om hur Region Skåne gör stora satsningar på att bygga om sjukhus och på vilket sätt det är bra både för patienter och personal. Originaltexten innehåller 306 ord. Den lättlästa texten 87 ord. I dessa texter är det mest intressanta skillnaderna mellan *tema*, *modalitet* och *språkhandlingar*.

Den stora skillnaden mellan texterna hittar man när man tittar på *temat* för dem. Redan i rubrikerna ser man skillnaden, då huvudrubriken i originaltexten är *Framtidens sjukvård* (se text 11) och i den lättlästa *Bygga och renovera sjukhus* (se text 12).

I originaltexten får man som läsare veta att ombyggnationerna av sjukhusen är ett projekt som redan startat (exempel 42):

(42) För att möta framtidens vårdbehov genomför Region Skåne flera stora satsningar inom hälso- och sjukvården. Allra störst är satsningen på att bygga om de stora sjukhusområdena.

I den lättlästa texten får man inte reda på om och när byggandet av nya sjukhus kommer att ske. Som läsare får man intrycket att det måste beslutas om något först. Se exempel (43):

(43) Många sjukhus i Skåne **behöver** rustas upp och byggas om för att bli bättre. Region Skåne **måste** satsa mycket pengar på det.

Man uttrycker i exempel (43) också en *modalitet* i form av behövlighet, i och med orden *behöver* och *måste*. Eftersom Region Skåne omnämns som en aktör här låter det som om det är en utomstående part som gör uttalandet. En läsare av den lättlästa texten undrar kanske vem som ska besluta om byggandet och när.

I originaltexten står beskrivet hur olika faktorer kommer påverka både patienter och personal positivt. Se exempel (44):

(44) Patientens och personalens perspektiv är utgångspunkt för allt från planering och konstruktion till val av utrustning och inredning. På så vis kommer de nya vårdmiljöerna att bidra till patienternas tillfrisknande. God arbetsmiljö skapar förutsättningar för vårdpersonalen att bedriva högspecialiserad vård på nya effektiva sätt.

I den lättlästa texten är det bara en faktor (exempel 45) som beskriver hur de nya sjukhusen kommer påverka patienter och personal:

(45) Region Skånes nya sjukhus ska vara trivsamma
så att både patienterna och personalen mår bra.

Originaltexten beskriver hur patienterna kommer gynnas av de nya sjukhusen genom de *positiva språkhandlingarna* som är att regionen avger löften (exempel 46, 47, 48, 49, 50):

(46) Detta kommer att resultera i ännu bättre och säkrare vård.

(47) [...] minska smittspridning [...]

(48) [...] motverka vårdrelaterade infektioner.

(49) [...] kunna erbjuda dig bättre vård i moderna miljöer.

(50) [...] bidra till patienternas tillfrisknande

I den lättlästa texten finns mestadels påståenden som:

(51) Framtidens sjukhus ska vara enkla att bygga om så att de kan passa olika slags verksamheter.

(52) Forskningen visar att man blir snabbare frisk i en miljö som är trivsam.

Sett både till *tema* och språkhandlingar får den som läser originaltexten mycket mer information och en positivare bild av Region Skånes framtidsplaner.

5.7 Sammanfattning av analysen av den interpersonella strukturen

Här går jag igenom ett textpar i taget och tittar på skillnader i relationen mellan en originaltext och dess motsvarande lättlästa text.

Text 1 och 2: Regler och rättigheter i vården. Eftersom den lättlästa texten endast bestod av 22 ord och två meningar är det svårt att göra en jämförelse.

Text 3 och 4: Sjukskrivning. I originaltexten var det tilltal och omtal det var störst skillnad på när man jämförde texterna. I originaltexten var tilltalet: *din, du, dina* (exempel 13, 14, 15). Relationen förändrades till att vara mer distanserad i den lättlästa texten eftersom läsaren omtalades som *den, någon, individen* och *personen* (exempel 16 och 17).

Det blev en förändring i attityden från sändarens sida i och med påståendet om att den som blev sjukskriven kunde drabbas av utanförskap, minskad inkomst och depression (exempel 18). Detta skulle kunna tolkas som negativa värdeord som visar på distans från sändaren sida, och där sändaren säger att man ska akta sig för att vara sjukskriven.

Att det var viktigt att vara sjukskriven som en del av en behandling var en understrykning som bara fanns i originaltexten (exempel 19), vilket gör skillnad i relationen. Överlag var det mer positivt fokus på sjukskrivning i originaltexten.

Text 5 och 6: Stöd och hjälpmedel. Ett erbjudande från sändares sida blev i den lättlästa versionen ett antagande att den som har en funktionsnedsättning behöver hjälpmedel (exempel 22). Det är inte nödvändigtvis så att en läsare av den lättlästa texten skulle uppfatta det som ett antagande, medan någon annan kanske skulle kunna bli sårad av det.

Text 7 och 8: HPV-vaccination. I originaltexten är det en understrykning (exempel 30) om att det är viktigt att ta alla sprutor om man väl börjat. Denna viktiga information får inte läsaren av den lättlästa texten, vilket gör skillnad i relationen.

Text 9 och 10: Hälsa och livsstil. I originaltexten finns det positiva språkhandlingar i form av försäkringar (exempel 31, 32 och 33) från Region Skånes sida då de beskriver hur de ska uppnå god hälsa hos skåningarna. I den lättlästa texten finns också en försäkran (exempel 34) men den är lite vagare i sin beskrivning av vad regionen gör och är inte lika positiv i sitt budskap. Detta gör att den som läser den lättlästa texten inte får den positiva känslan av hur regionen arbetar brett och med många olika mål, för att alla ska ha en god hälsa.

I originaltexten finns flera positiva värdeord (exempel 35, 36, 37 och 38). I den lättlästa texten finns inte dessa med vilket återigen gör att de läsarna går miste om den drivkraft och den positiva känslan som Region Skåne beskriver i originaltexten. I den lättlästa texten finns istället det som skulle kunna uppfattas som negativt laddade värdeord (exempel 39) vilket kan skada en relation mellan sändare och läsare.

Text 11 och 12: Framtidens sjukvård. I originaltexten finns positiva språkhandlingar i form av löften från Region Skåne (exempel 46, 47, 48, 49 och 50). I den lättlästa texten är det mestadels påståenden (exempel 51 och 52) vilket är ren information. Den som läser den går därmed miste om informationen om hur regionen arbetar för att man som patient ska få det bättre i framtiden, vilket kan påverka relationen negativt.

5.8 Sammanfattning av analysen av den ideationella strukturen

Här går jag igenom ett textpar i taget och tittar på skillnader i temat mellan en originaltext och dess motsvarande lättlästa text.

Text 1 och 2: Regler och rättigheter i vården. Det var stor skillnad på innehållet då den lättlästa texten endast bestod av 22 ord, jämfört med originaltexten som hade 111 ord. Det

fanns ingen information i de lättlästa texterna om vad lagarna innebär eller vilka rättigheter man har som patient. Det är alltså upp till läsaren själv att ta reda på det. Har man redan problem med att läsa ”normaltexter” är det kanske inte så lätt att ta reda på var informationen finns för det första. För det andra är det inte säkert att den informationen man till slut hittar finns i en lättläst version.

Text 3 och 4: Sjukskrivning. Påståendet om att man som sjukskriven riskerade att hamna utanför det sociala livet, få för lite pengar och bli deprimerad står bara i den lättlästa texten. Det är också den första informationen man får läsa när man ska läsa om Sjukskrivning (se text 4). I originaltexten (se text 3) är det i inledningen istället en beskrivning av hur en sjukskrivning ska anpassas efter varje person, och att det ska finnas en plan för hur man ska komma tillbaka till arbetet.

I den lättlästa texten (se text 4) fanns det information om rehabiliteringsgaranti och olika slags terapier som inte fanns med i originaltexten. Så här går båda läsargrupperna miste om information, vilken text man än läser.

Text 5 och 6: Stöd och hjälpmedel. Delen som handlade om att man ska betala en besöksavgift när man provar ut hjälpmedel hade i den lättlästa texten en hög grad av förpliktelse (exempel 24) jämfört med exempel (23) i den lättlästa texten. Detta kan tolkas som ett visst maktövertag från sändarens sida. Det kan också tolkas som om man i förväg förutsätter att någon inte skulle vilja betala besöksavgiften.

Det jag tog upp i exempel (25) och (26) handlar kanske om att man försökt tänka på att förenkla ordval i den lättlästa texten. Men i detta sammanhang om stöd- och hjälpmedel är *personlig hygien* (exempel 25) ett vanligt uttryck varför det skulle kunnat stå samma sak i den lättlästa texten, istället för att skriva *ska kunna tvätta dig* (exempel 26).

Vad gällde temat var det till stor del ganska likvärdig information förutom det som gällde det sista stycket i båda texterna som var olika i de båda texterna. Sista stycket i originaltexten handlade om *Råd och stöd enligt LSS* (se text 5) och i den lättlästa texten var det *Hjälpmedel på arbetsplatsen* (se text 6). Där går båda läsargrupperna miste om information som skulle kunna vara till nytta.

Text 7 och 8: HPV-vaccination. Det var stor skillnad i innehållet när man jämförde texterna. Informationen att man ska kombinera vaccination med cellprov (exempel 27) försvann när man läste den lättlästa texten, samt informationen om att det var viktigt att ta alla sprutor (exempel 30). Det var också skillnad på graderingarna då det i den lättlästa texten står att vaccination *skyddar* (exempel 28) mot livmoderhalscancer. I originaltexten står det att en

HPV-vaccination ger ett *ökat skydd* (exempel 27). Vilket som är rätt fakta vet jag inte, men vilket det än är som är rätt är det är viktig information som läsaren går miste om.

Den lättlästa texten handlade också bara om flickor (se text 8), då pojkar och tjejer (se text 7) inte längre stod med i texten.

Text 9 och 10: Hälsa och livsstil. Även i dessa texter var det stor skillnad på innehållet. Originaltexten tar upp faktorer som kan påverka hälsan negativt som solning, kost, alkohol och avsaknaden av fysisk aktivitet. Man ger även läsaren ett erbjudande i form av en poddserie som diskuterar just dessa faktorer och hur man kan förebygga sjukdom och främja god hälsa. Innehållet i den lättlästa texten fokuserade bara på rökning och övervikt som sjukdomsfaktorer, och att det är många i Skåne som röker och är överviktiga.

Text 11 och 12: Framtidens sjukvård. Det finns en skillnad i modaliteten i de båda texterna när Region Skåne ska beskriva byggandet av nya sjukhus (exempel 42 och 43). Även om det inte påverkar relationen i sig, gör det att den som läser den lättlästa texten kanske ställer sig mer frågor än den som läser originaltexten då det i den är tydligare uttryckt om vad som sker, och vad som kommer att ske. En läsare av den lättlästa texten går också miste om mycket information om hur de nya sjukhusen kommer påverka både patienter och personal positivt.

5.9 Uppfyller texterna Region Skånes egna krav på sin kommunikation?

Vad gäller kommunikationen skriver Region Skåne i sin kommunikationspolicy att den ska vara: *tydlig, tillgänglig, trovärdig* och *tilltalande* (Region Skåne 2018). Jag har försökt påföra de aspekterna på texterna på webbplatsen.

Vad gäller *tydlig* är regionen inte alltid det i de lättlästa texterna. I *Regler och rättigheter i vården* finns ingen förklaring av lagarna. I texten *Framtidens sjukvård* skriver man att regionens nya sjukhus ska vara *trivsamma*, men utan att gå in på hur man ska göra dem trivsamma. I den lättlästa versionen av *Hälsa och livsstil* beskriver inte Region Skåne hur man arbetar för att de som bor i Skåne ska slippa bli sjuka, bara att man gör det.

I och med att det finns en webbplats finns det också *tillgänglig* information på webbplatsen. Men man har inte gjort om alla texter på webbplatsen till lättlästa texter, så tillgängligheten är inte fullständig.

Trovärdigheten kommer automatiskt i och med att Region Skåne är en expert på området inom Hälsa- och sjukvård. Därför litar man som läsare på att informationen som står på

webbplatserna är korrekt och trovärdig. Men eftersom de lättlästa texterna ibland saknar viktig information så brister det i trovärdigheten vad gäller den punkten. Ibland skiljer sig också informationen åt beroende på vilken text man läser, vilket inte heller borgar för trovärdighet.

Vad gäller *tilltalande* kan det såklart vara väldigt subjektivt. Men texterna har inte ett myndighetspråk och de har en vardaglig ton, vilket jag tror tilltalar de flesta. Språket håller sig inom ramen för vad som är passande för just den här diskursen: att ge vård- och hälsoinformation.

6 Slutdiskussion

I detta avsnitt följer en avslutande diskussion av mina frågeställningar kopplade till analysen. Syftet med den här uppsatsen var att undersöka om innehåll och relation förändras när texterna på Region Skånes webbplats görs om till lättlästa texter. Jag ville också undersöka om Region Skånes riktlinjer om deras egen kommunikation korrelerar med det som står i texterna. Kapitlet avslutas med mina tankar om uppsatsen samt förslag på vidare forskning.

I min textanalys har jag sett att det blir skillnader i innehåll och att relationen mellan sändare och läsare förändras när man gör om texterna till lättläst. I de lättlästa texterna har information försvunnit eller helt ändrats. Viktig information försvann också i vissa lättlästa texter. Ibland var det också skillnad på vilken information som stod i texterna vilket gjorde att man som läsare fick olika information, beroende på om man läste en originaltext eller en lättläst text. Relationen förändrades så att de lättlästa texterna ökade distansen mellan sändare och läsare medan det i originaltexten istället skapades en närhet till läsaren. Skillnaderna ser man genom valet av värdeord och språkhandlingar, till exempel.

Vad gäller Region Skånes kommunikationspolicy så stämmer deras egna riktlinjer om att de ska vara *tydliga, tillgängliga* och *trovärdiga* inte alltid överens med analysen av de lättlästa texterna. Region Skåne själva skriver i policyn att de känner till sina målgrupper och är införstådda med deras behov. Textanalysen visar att det inte riktigt stämmer ibland.

6.1 Avslutande tankar om uppsatsen

Den funktionella grammatiken är den teori jag byggt min uppsats på. Teorin handlar om hur man med hjälp av språket skapar betydelse i kommunikationen med andra. Jag har i min uppsats visat på skillnader i originaltexterna och deras motsvarande lättlästa version. Jag har därför också kunnat visa vilka skillnader det blir både vad gäller relationen mellan sändare och läsare och innehållet i texterna. Men den som bara läser den lättlästa texten vet inte om att det är skillnad på texterna, utan det är först vid en jämförelse man upptäcker det. Därmed vet inte heller en person som läser en lättläst text vilken information hen går miste om.

Eftersom mycket information idag finns på webben gör det att man som sändare av en text kan nå ut till en stor del av befolkningen, och att alla ska kunna få ta del av samma sorts information är en del av en demokratiaspekt som jag nämnde in inledningen. Man kan anta att

den som har behov av att läsa lättläst går direkt till den texten, eftersom det på Region Skånes startsida finns en ikon för lättläst (LL). Som en läsare av de lättlästa texterna har man ingen anledning att tro att det skulle vara olika information i de olika texterna.

Förutom vården har Region Skåne även ansvar för kommunikationer, kultur och utvecklingen av näringslivet i Skåne. Utöver detta samarbetar de även med andra regioner både i och utanför Sverige (Skåne 2017). Eftersom regionen har ett så stort invånaransvar och är en så stor organisation borde kanske de lättlästa texterna genomgå någon sorts granskning och jämförelse innan de läggs ut på webben?

Det har ibland varit svårt att veta vad jag ska jämföra i texterna, trots att jag haft förutbestämda analyskategorier. Anledningen är att texterna varit så olika. Både till längd och innehåll. Ibland har jag hittat motsvarigheter när jag jämfört texterna och ibland inte alls, vilket gjort det svårt att jämföra vissa texter då de varit så olika. Även Forsberg (2012:39) tar upp detta problem i sin uppsats.

Eftersom mycket information försvunnit från de lättlästa texterna får man känslan av Region Skåne inte lagt lika mycket tid på de lättlästa texterna. Och eftersom det blir skillnad i relationen i de lättlästa texterna genom att man skapar distans till sin läsare, så känns det som att man inte är lika mån om att ha en bra relation med den som läser lättlästa texter.

En fråga jag ställer mig i samband med detta är om den som skriver lättlästa texter är utbildade för att skriva lättläst? Och eftersom texterna är så pass olika ibland är det kanske olika personer som skrivit dem vilket också påverkar innehållet. Här kan man se behovet av att ha någon som är utbildad, som en språkkonsult, när man ska omarbeta texter. Det är kanske också viktigt att det är en och samma person som skriver alla texter så att det blir samma form och språk. Att ha texter som ser så pass olika ut skapar inte en känsla av att det handlar om en och samma organisation, utan det känns som om det är olika aktörer som samspelar.

Det är inte lätt att skriva lättläst. Det kan man också förstå efter att ha läst rekommendationerna (se 2.4). Forsberg tar också upp ett problem som finns med att ge med att ge information. Viss lättläst information kräver kanske att man ger förklaringar till vad som menas informationen, medan det i sin tur kan påverka både menings- och ordlängd till att bli för långa (se 2.2). Men man kanske inte ska utgå från en originalversion utan försöka skriva en helt ny text, med lättläst i tanken från början?

Reichenberg tar upp hur en skribent med röst och kausalitet kan öka läsförståelse (se 2.3). Just orsakssamband är väl det som saknats många gånger i de lättlästa versionerna jag tittat på.

Lättlästa texter inbegriper alla sorters texter, olika slags målgrupper och kan även innefatta layout och bilder (vilket Göransson gick igenom i sin rapport om 8 SIDOR, även om jag inte tog upp det i kapitel 2.2 då min uppsats fokuserar på enbart text). Men med tanke på detta så undrar jag om man verkligen ska samla alla texter och alla målgrupper under ett och samma lättlästbegrepp? Funkas enkät (kapitel 1) visade också att olika organisationer med sina lättlästa texter olika år vände sig till olika målgrupper vilket visar att det är svårt med anpassningen av lättläst till alla.

Vidare forskning inom området lättläst skulle kunna vara att studera andra originaltexter och lättlästa texter för att se om det är samma skillnader i den interpersonella och ideationella strukturen där? Lämpligtvis hos större företag och myndigheter som har något slags medborgaransvar och där det är viktigt, eller till nytta, att alla får samma sorts information. Man skulle även kunna ha två olika fokusgrupper när texterna ska jämföras. En grupp som inte har några lässvårigheter och en grupp som har det. Det skulle vara intressant att jämföra de både gruppernas upplevelser av texterna vad gäller relation och innehåll.

Något som också skulle vara intressant är att studera är hur en läsare reagerar rent känslomässigt på de olika texterna. Detta eftersom jag sett skillnader i exempelvis språkhandlingar och värdeord. Man skulle då kunna komma åt det som Hellspong & Ledin beskriver om den interpersonella strukturen: ”Hur framstår texten för den som läser den?”

Referenser

Tryckta källor

Göransson, Kerstin (1986). *Att skriva lätt: utvärdering av Nyhetstidningen 8 sidor*. 1. uppl. Stockholm: Ala

Hellspong, Lennart (2001). *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur

Hellspong, Lennart & Ledin, Per (1997). *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur

Holmberg, Per & Karlsson, Anna-Malin (2006). *Grammatik med betydelse: en introduktion till funktionell grammatik*. Uppsala: Hallgren & Fallgren

Melin, Lars (2009). *Nyfiken på texten: textteori för textpraktiker*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Melin, Lars & Lange, Sven (2000). *Att analysera text: stilanalys med exempel*. 3., [omarb. och rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Sundin, Maria (2007). *Lättläst: så funkar det*. Stockholm: Jure

Elektroniska källor

Begripsam. *Om oss*. (2018). Tillgänglig:

<http://www.begripsam.se/om-oss/>

(hämtad 2018-08-25)

Forsberg, C. (2012). *Myndigheten, texten och läsaren. Myndighetsinformation i lättläst version*. Magisteruppsats, Malmö högskola. Tillgänglig:

<http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/13766/Myndigheten%2c%20texten%20och%20läsaren.%20Myndighetsinformation%20i%20lättläst%20version..pdf?sequence=2&isAllowed=y>

(hämtad 2018-08-22)

Funka. *Om Funka*. (2018). Tillgänglig:

<https://www.funka.com/om-funka/>

(hämtad 2018-08-16)

Funka. *Funka undersöker hur offentlig sektor arbetar för att samhällsinformation ska nå fram till alla*. (2018). Tillgänglig:

<https://www.funka.com/vara-uppdrag/forskning-och-innovation/arkiv-forskningsuppdrag/funka-undersoker-hur-offentlig-sektor-arbetar-for-att-samhallsinformation-ska-na-fram-till-alla/>

(hämtad 2018-08-16)

Funka. *Fler målgruppsanpassar sin webbinformation*. (2018). Tillgänglig:

<https://www.funka.com/vara-uppdrag/forskning-och-innovation/arkiv-forskningsuppdrag/funka-undersoker-hur-offentlig-sektor-arbetar-for-att-samhallsinformation-ska-na-fram-till-alla/ fler-malgruppsanpassar-sin-webbinformation/>

(hämtad 2018-08-16)

Lundberg, Ingvar & Reichenberg, Monica (2008). *Vad är lättläst [Elektronisk resurs]*.

Härnösand: Specialpedagogiska skolmyndigheten. Tillgänglig på Internet:

<https://webbutiken.spsm.se/globalassets/pdf---publikationer/vad-ar-lattlast.pdf/>

MTM. Myndigheten för tillgängliga medier. (2018). Tillgänglig:

<https://www.mtm.se>

(hämtad 2018-04-10)

MTM. Myndigheten för tillgängliga medier. (2018). *Lättläst – kort historik*. Tillgänglig:

<https://www.mtm.se/om-oss/organisation/historik1/lattlast---kort-historik/>

(hämtad 2018-04-10)

MTM. Myndigheten för tillgängliga medier. (2018). *Om lätta texter*. Tillgänglig:

<https://www.mtm.se/produkter-och-tjanster/lattlast/om-latta-texter/>

(hämtad 2018-04-10)

MTM. Myndigheten för tillgängliga medier. (2018). *Produkter & tjänster*. Tillgänglig:

<https://www.mtm.se/produkter-och-tjanster/>

(hämtad 2018-04-10)

Reichenberg, Monica (2000). *Röst och kausalitet i lärobokstexter: en studie av elevers förståelse av olika textversioner*. Diss. Göteborg: Univ. Tillgänglig:

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/13747/1/gupea_2077_13747_1.pdf

(Hämtad 2018-05-15)

Språktidningen. *Snart dags för Lättlästdagen!* (2018). Tillgänglig:

<http://spraktidningen.se/taggar/lattlastdagen>

(hämtad 2018-08-25)

Region Skåne (2018). *Vård och hälsa*. Tillgänglig:

<https://www.skane.se/Halsa-och-varld/>

(Hämtad 2018-04-06)

Rikstermbanken (2017). Tillgänglig:

<http://www.rikstermbanken.se/visaTermpost.html?id=272931>

(Hämtad 2018-07-13)

Skåne. 2017. *Region Skåne*. Tillgänglig:

<https://www.skane.com/sv/region-skane-samlat-ansvar-for-halsa-varld-utveckling-och-tillvaxt>

(Hämtad 2018-05-24)

Analyserat material

Region Skåne (2018). *Framtidens sjukvård*. Tillgänglig:

<https://www.skane.se/Halsa-och-varld/framtidens-sjukvard/>

(Hämtad 2018-04-06)

Region Skåne (2017). *Hälsa och livsstil*. Tillgänglig:

<https://www.skane.se/Halsa-och-varld/Halsa/>

(Hämtad 2018-04-06)

Region Skåne (2018). *Regler och rättigheter i vården*. Tillgänglig:

<https://www.skane.se/Halsa-och-varld/Regler-och-rattigheter-i-varden1/>

(Hämtad 2018-04-06)

Region Skåne (2017). *Sjukskrivning*. Tillgänglig:

<https://www.skane.se/Halsa-och-varld/Regler-och-rattigheter-i-varden1/Sjukskrivning/>

(Hämtad 2018-04-06)

Region Skåne (2017). *Stöd och hjälpmedel*. Tillgänglig:

<https://www.skane.se/Halsa-och-varld/Regler-och-rattigheter-i-varden1/Hjalpmedel/>

(Hämtad 2018-04-06)

Region Skåne (2017). *Vaccination*. Tillgänglig:

<https://www.skane.se/Halsa-och-varld/hitta-varld/Vaccination/>

(Hämtad 2018-04-06)

Region Skåne (2014). *Varumärkesguide. Region Skåne*. [Broschyr] Tillgänglig:

https://www.skane.se/siteassets/organisation_politik/kommunikation_varumarke/region_skane_varumarkeguide_2013.pdf

(Hämtad 2018-04-06)

Bilaga: analyserade texter

Regler och rättigheter i vården: Start sida – originaltext

Region Skåne

[Hem](#) / [Vård och hälsa](#) / Regler och rättigheter i vården

Regler och rättigheter i vården

Som patient i Skåne har du rätt till en jämlik, trygg och säker vård.

Dina rättigheter i vården utgår bland annat från bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och i patientsäkerhetslagen (PSL).

Hälso- och sjukvårdslagen handlar om hur vården i Sverige ska organiseras och bedrivas. Den utgår från grundtanken att alla människor i Sverige ska få en god och säker vård på lika villkor.

Patientsäkerhetslagen handlar om Region Skånes och andra vårdgivares ansvar att se till att vården bedrivs säkert och om patientens möjligheter att anmäla fel i vården.

Utöver den nationella lagstiftningen finns regionala bestämmelser, till exempel kring hur mycket ett besök i vården kostar.

Rättigheter i vården

Du har rätt till en jämlik, trygg
och säker vård.

Det står i hälso- och sjukvårdslagen
och i patientsäkerhets-lagen.

Regler och rättigheter i vården: Sjukskrivning – originaltext

Region Skåne

... / [Vård och hälsa](#) / [Regler och rättigheter i vården](#) / [Sjukskrivning](#)

Sjukskrivning

Sjukskrivning är en viktig del av din behandling. Blir du sjukskriven är det viktigt att sjukskrivningslängd- och grad är anpassad efter dina behov, din funktionsförmåga, arbetets karaktär och krav för att fungera i vardagen.

Har du ett arbete ska det finnas en tydlig plan för återgång till detta. Vid behov och efter ditt godkännande kan din läkare eller rehabiliteringskoordinator ta kontakt med din arbetsgivare, för att stödja dig vidare.

Rehabiliteringskoordinatorer

På din vårdcentral ska det finnas en rehabiliteringskoordinator vars uppgift är att stödja läkaren så att bedömningar, utredningar och behandlingar hålls samman. Rehabiliteringskoordinatorn kan också vara ett stöd för att exempelvis ta kontakt med Försäkringskassan eller andra myndigheter.

Regler och rättigheter i vården: Sjukskrivning – lättläst text

Sjukskrivning

Region Skåne vill inte att någon ska sjukskriva sig i onödan.

Den som är sjukskriven riskerar att hamna utanför det sociala livet, få för lite pengar och bli deprimerad.

Därför försöker Region Skåne hitta nya behandlings-metoder för till exempel psykisk ohälsa.

Snabb behandling

Du som riskerar att bli sjukskriven på grund av smärta eller psykisk ohälsa ska få snabb behandling.

Målet är att du ska kunna börja arbeta igen eller inte behöva bli sjukskriven.

I Skåne har alla personer mellan 16 och 70 år rätt att få snabb behandling genom en rehabiliterings-garanti.

Om du har besvär ska du kontakta en läkare på din vårdcentral.

Färre personer är sjukskrivna i Skåne

Färre personer är sjukskrivna i Skåne. Region Skåne har använt sig av rehabiliterings-garantin.

Därför är färre personer sjukskrivna i Skåne än i övriga landet.

En bra sjukskrivning är rätt, lagom, säker och jämställd.

Sjukskrivningen är anpassad efter individen och det ska finnas en tydlig plan för hur personen ska kunna börja arbeta igen.

Psykisk ohälsa ökar

Den psykiska ohälsan ökar och har blivit ett problem i samhället. Därför tittar Region Skåne

---

på nya alternativ för behandling.

Personer med psykisk ohälsa kan till exempel få rehabilitering på landsbygd och kultur på recept.

Det går också att få olika former av terapi, till exempel KBT/IPT och psykodynamisk terapi.

Regler och rättigheter i vården: Stöd och hjälpmedel – originaltext

Region Skåne

... / [Vård och hälsa](#) / [Regler och rättigheter i vården](#) / Stöd och hjälpmedel

Stöd och hjälpmedel

Om du har en funktionsnedsättning kan du ha behov av hjälpmedel för att klara det dagliga livet. Hjälpmedel skrivs ut av personal inom hälso- och sjukvården efter bedömning av behovet av hjälpmedel.

Hjälpmedel kan vara såväl fysiska produkter, som metoder eller ny teknik som du behöver för att själv, eller med hjälp av någon annan, till exempel sköta personlig hygien, förflytta dig, kommunicera med omvärlden, orientera dig, gå i skola eller delta i normala fritids- och rekreationsaktiviteter.

Hjälpmedel skrivs även ut som en del av vård eller behandlingsinsatser.

Hitta hjälpmedel

På 1177.se kan du söka information om över 60 000 hjälpmedel och få information om hur det går till att få ett hjälpmedel.

[Tema hjälpmedel \(1177.se\)](#)

Kostnad för hjälpmedel

När du är vuxen och träffar hälso- och sjukvårdspersonal för utprovning, träning och utlämning av hjälpmedel betalar du en besöksavgift. Detta ingår i högkostnadsskyddet för öppen vård.

Om du är under 18 år betalar du ingen besöksavgift. Du betalar inte heller någon besöksavgift om du har kontakt med Barn- och ungdomshabiliteringen, Vuxenhabiliteringen, Hörselenheten barn och ungdom, Hörselenheten vuxna, audionommottagningar, Synenheten barn och ungdom eller Synenheten vuxna.

Ibland betalar du en avgift för själva hjälpmedlet, som inte ingår i högkostnadsskyddet. För vissa hjälpmedel kan du få bidrag.

[Avgifter i Skåne \(1177.se\)](#)

Råd och stöd enligt LSS

Om du har en omfattande funktionsnedsättning har du rätt att ansöka om stöd för att kunna leva ett så gott och självständigt liv som möjligt. Det är syftet med Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Regler och rättigheter i vården: Stöd och hjälpmedel – lättläst text

Stöd och hjälpmedel

Om du har en funktions-nedsättning kan du få hjälpmedel för att klara det dagliga livet. Det är personal inom hälso- och sjukvården som bedömer ditt behov av hjälpmedel.

Hjälpmedel kan vara olika produkter eller ny teknik som behövs för att du ska kunna tvätta dig, förflytta dig, kommunicera, gå i skola eller vara med på olika aktiviteter.

Hjälpmedel för barn och vuxna

Region Skåne har ansvar för alla hjälpmedel till barn och ungdomar upp till 20 år.

För vuxna är det vissa hjälpmedel som Region Skåne har ansvar för och vissa hjälpmedel som kommunerna har ansvar för.

Hitta hjälpmedel

På Vårdguidens webbplats 1177 finns en söktjänst som visar var du hittar ställen där du kan känna och titta på olika typer av hjälpmedel.

1177.se - [Hitta hjälpmedelsbutiker och utställningar](#)

Kostnad för hjälpmedel

Du ska betala en besöksavgift när du ska prova vilket hjälpmedel du ska ha eller när du ska träna eller hämta ut ditt hjälpmedel. Detta ingår i högkostnads-skyddet för öppen vård.

Om du är under 12 år är det gratis. Om du är under 18 år är det gratis på vårdcentraler. Det är också gratis om du har kontakt med vissa mottagningar inom habilitering eller vissa andra mottagningar.

Sök och hitta vård: HPV-vaccination – originaltext

... / [Vård och hälsa](#) / [Sök och hitta vård](#) / Vaccination

Vaccination

Region Skåne vaccinerar barn och vuxna mot olika sjukdomar.

Du kan vaccinera dig antingen på din vårdcentral eller inom specialistvården. Är du osäker på var du ska vaccinera dig kan du vända dig till din vårdcentral.

[Avgifter vid vaccination i Skåne \(1177.se\)](#)

Vaccination mot influensa och pneumokocker

Vaccination mot influensa och pneumokocker (lunginflammation) är gratis för dig i Skåne som fyllt 65 år eller tillhör en medicinsk riskgrupp. Övriga betalar en fast avgift.

Region Skåne rekommenderar alla som fyllt 65 år eller tillhör en riskgrupp att vaccinera sig mot influensa. Influensatyperna varierar från år till år. Därför är det viktigt att vaccinera sig varje höst för att ha skydd mot den aktuella influensatypen. Vaccination minskar risken att bli allvarligt sjuk.

[Vaccination mot influensa i Skåne \(1177.se\)](#)

[Vaccination mot pneumokocker i Skåne \(1177.se\)](#)

Vaccination för barn

Barn har möjlighet att kostnadsfritt vaccinera sig mot nio olika sjukdomar som ingår i det allmänna vaccinationsprogrammet.

[Vaccinationsprogram för barn \(1177.se\)](#)

HPV-vaccination

HPV-vaccination ger, tillsammans med cellprov, ett ökat skydd mot livmoderhalscancer. Nu och i framtiden. Har du påbörjat en vaccination är det viktigt att ta alla sprutorna.

Vaccination i årskurs fem och sex

Vaccination mot HPV ingår i det allmänna vaccinationsprogrammet för barn. Flickor i årskurs fem och sex erbjuds därför vaccination i skolan. Kompletterande vaccination ska erbjudas flickor upp till och med 17 års ålder. Vaccinet som används i skånska skolor heter Gardasil och ger även ett skydd mot kondylom.

Äldre tjejer och killar

I Skåne är inte längre HPV-vaccination gratis om du är tjej som fyllt 18 år. Även du som är kille och vill vaccinera dig mot HPV måste betala själv.

[Vaccination mot HPV och livmoderhalscancer \(1177.se\)](#)

Resevaccination

Inför vissa utlandsresor kan du behöva vaccinera dig. På 1177.se finns råd om vad som gäller och vilka vaccinationer som behövs för olika resmål.

Resevaccinationen utförs på vissa vårdcentraler och på vaccinationscentraler.

[Reseråd och vaccinationer \(1177.se\)](#)

Sök och hitta vård: HPV-vaccination – lättläst text

Vaccination

Region Skåne vaccinerar både barn och vuxna mot olika sjukdomar.

Du kan vaccinera dig antingen på din vårdcentral eller inom den specialiserade vården.

Om du är osäker på var du ska vaccinera dig kan du kontakta din vårdcentral.

[1177.se - Avgifter vid vaccination](#)

Vaccination för barn

Barn får vaccinera sig gratis mot nio olika sjukdomar som ingår i det allmänna vaccinations-programmet.

[1177.se - Vaccinationsprogram för barn](#)

Vaccination mot influensa och lung-inflammation

Vaccination mot influensa och lung-inflammation är gratis för dig som har fyllt 65 år eller tillhör en riskgrupp. Alla andra betalar en fast avgift.

Region Skåne råder alla som har fyllt 65 år eller tillhör en riskgrupp att vaccinera sig varje år. Då är risken mindre att man blir allvarligt sjuk. Kontakta din vårdcentral om du vill vaccinera dig mot influensa.

[1177.se - Vaccination mot influensa](#)

HPV-vaccination för flickor

Region Skåne vaccinerar alla flickor som är födda 1993 och senare mot livmoderhals-cancer.

Vaccinationen ingår i det allmänna vaccinations-programmet för barn.

Flickor i årskurs fem och sex får vaccination i skolan.

Flickor födda 1993-1998 får gratis vaccination

Hälsa och livsstil: Start sida – originaltext

Hälsa och livsstil

Vi bedriver hälsofrämjande arbete inom hela sjukvården. Med förebyggande insatser kan vi uppnå en mer jämställd och jämlik hälsa hos skåningarna.

En stor del av arbetet utgår från det regionala nätverket Hälsofrämjande sjukhus och vårdorganisationer. Nätverket arbetar för att göra hälso- och sjukvården i Skåne mer hälsoorienterad med till exempel hälsoamtal, satsningar på att göra patienter rökfria inför operation och tobaksfria sjukhus.

Hur mår och lever skåningarna?

I Region Skånes folkhälsoarbete ingår att ta reda på hur skåningarna lever och mår. Arbetet skapar förutsättningar för en god hälsa på lika villkor och bidrar därmed till utveckling, tillväxt och välfärd i regionen.

Vi genomför tre olika folkhälsoenkäter. Det innebär att hela den skånska befolkningen åldersmässigt kan följas "från vaggan till graven".

- Folkhälsoenkät Barn och Föräldrar (8 månader – 4 år)
- Folkhälsoenkät Barn och Unga i Skåne (årskurs 6, årskurs 9, gymnasiet årskurs 2)
- Folkhälsa i Skåne (18 – 80 år)

Resultaten ger ökade möjligheter att sätta in resurser där de bäst behövs.

[Folkhälso rapporter](#)

Ta hand om dig

Poddserien "Ta hand om dig" är ett initiativ för att förebygga sjukdom och främja god hälsa. I de olika avsnitten diskuteras vanor kring solning, alkohol, kost, fysisk aktivitet, och rökning. Dessa vanor har ofta en direkt koppling till våra stora folksjukdomar.

Till de stora folksjukdomarna räknas bland annat hjärt- och kärlsjukdomar, psykisk ohälsa, tumörsjukdomar och allergier. Folksjukdomar kallas de sjukdomar som är särskilt vanliga och allvarliga.

[Lyssna på podden \(Soundcloud\)](#)

Folkhälsa

Region Skåne arbetar utifrån de elva nationella målen för en god folkhälsa som riksdagen har beslutat om.

En stor del av arbetet handlar om att starta och finansiera utvecklingsarbeten tillsammans med kommuner, föreningar och andra aktörer i Skåne.

Vi arbetar också för en god sexuell och reproduktiv hälsa för hela befolkningen i Skåne oberoende av kön, ålder, sexuell läggning, social, etnisk eller kulturell bakgrund.

Hälsa och livsstil: Start sida – lättläst text

Hälsa

En god hälsa är grunden för ett bra liv.

De flesta skåningar mår bra
men det finns stora skillnader
mellan olika grupper och mellan olika områden.

Region Skåne arbetar för att du som bor i Skåne
ska ha bra hälsa och slippa bli sjuk.
I Skåne är det många som röker och har övervikt.
Därför arbetar Region Skåne för att
rökning och övervikt ska minska
så att de som bor i Skåne ska hålla sig friskare.

Framtidens sjukvård: Startside – originaltext

Region Skåne

Hem / [Vård och hälsa](#) / Framtidens sjukvård

Vi bygger för bättre vård - se vad som händer på våra sjukhusområden

Framtidens sjukvård

För att möta framtidens vårdbehov genomför Region Skåne flera stora satsningar inom hälso- och sjukvården. Allra störst är satsningen på att bygga om de stora sjukhusområdena.

Säkrare och effektivare vård

Framtidens sjukvård innebär bland annat nya behandlingsmetoder och arbetssätt. Vi planerar för effektivitet genom arbete i tvärfunktionella team, enhetlighet och minimering av dubbelarbete. Detta kommer att resultera i ännu bättre och säkrare vård.

Vi kommer också att ha fler enkelrum som bidrar till att minska smittspridning och inomhusmiljöer som ska vara funktionella och lättstädade för att motverka vårdrelaterade infektioner.

Stimulerande miljöer

I utvecklingen av regionens hälso- och sjukvård ingår bland annat att rusta upp och bygga ut sjukhusen för att kunna erbjuda dig bättre vård i moderna miljöer.

Patientens och personalens perspektiv är utgångspunkt för allt från planering och konstruktion till val av utrustning och inredning. På så vis kommer de nya vårdmiljöerna att bidra till patienternas tillfrisknande. God arbetsmiljö skapar förutsättningar för vårdpersonalen att bedriva högspecialiserad vård på nya effektiva sätt.

Stimulerande och inspirerande miljöer skapas med gröna innergårdar, hus som förbinds med inglasade korridorer och konstnärliga gestaltningar i olika former.

Sjukhusen ska vara kvar i våra städer, nära människor. Vi satsar på att bygga om och nytt på våra existerande sjukhusområden, där människor redan idag vårdas.

Forskning, vård och utbildning

Vi vill ge utrymme för ännu mer interaktion mellan forskning, vård och utbildning för att skapa förutsättningar för vård av högsta kvalitet. Därför ser vi till att skapa fler gemensamma mötesplatser för klinisk verksamhet, universitet, högskola och näringsliv.

Teknisk och medicinsk utveckling

Den snabba tekniska och medicinska utvecklingen kräver att vi anpassar lokalerna. En del utrustning för diagnostik blir större och tyngre, medan det inom andra område går mot lättare utrustning eller utrustning som behöver kunna flyttas runt. Lokalerna ska även kunna förändras över tid och anpassas för framtidens vårdbehov och arbetssätt.

Bygga och renovera sjukhus

Många sjukhus i Skåne behöver rustas upp och byggas om för att bli bättre. Region Skåne måste satsa mycket pengar på det. Framtidens sjukhus ska vara enkla att bygga om så att de kan passa olika slags verksamheter.

Trivsamma sjukhus

Region Skånes nya sjukhus ska vara trivsamma så att både patienterna och personalen mår bra. Forskningen visar att man blir snabbare frisk i en miljö som är trivsam.

Framtidens sjukhus inom Region Skåne ska vara energisnåla för att bidra till en bättre miljö.